

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на образованието и науката

Център за специална образователна подкрепа „Д-р Петър Берон”
град Добрич

ул. „Йордан Йовков „ № 4 , Т: 058 / 60 20 24 ; Н 0885 / 977 751

E-mail: beron@abv.bg

<http://beron-dobrich.info//>

24.10.2024 г.

X К. Новакова

Комна Новакова

Директор

УТВЪРЖДАВАМ: Подписано от: Komna Milkova Novakova

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ЦСОП „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН,, ГРАД ДОБРИЧ ЗА УЧЕБНАТА 2024-2025 ГОДИНА

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето:

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„Психическо насилие“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплахата, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е

в състояние да го направи. Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Насилието между деца в обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз“, /“ bullying”/. Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- ☞ злонамерена проява, имаща за цел да нарани или унижи дете;
- ☞ извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
- ☞ повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Физически тормоз – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.

Вербален тормоз – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.

Психичен тормоз – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.

Социален тормоз – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Тормозът може да бъде реален или виртуален. Тук спада разпространяването на:

- ⇒ обидни, заплашителни или подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype, Facebook;
- ⇒ разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;
- ⇒ снимането на детето с мобилен телефон и свободно разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

I. Задължение на всеки учител:

- **Да се намеси незабавно, за да прекрати ситуация на тормоз и/или насилие, на която е станал свидетел.**
- **Да е запознат и да спазва Правила и процедури за въвеждане на защитна мрежа за справяне с тормоза и насилието в ЦСОП „Д-р Петър Берон“, гр. Добрич 2023 - 2024 учебна година.**
- **Да е запознат и да следва Процедура за реагиране при съмнение за осъществено насилие и/или злоупотреба с дете.**

II. Мерки за намаляване на риска от тормоз и насилие между учениците в ЦСОП „Д-р Петър Берон“, град Добрич:

- ⇒ на всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност;
- ⇒ запознаване на учители, родители и ученици със Заповед № РД 09-5906 от 28.12.2017 г. на МОН и с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в ЦСОП“;
- ⇒ провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от ръководителите на паралелки на тема „Какво е насилие и тормоз? Как да ги разпознаваме?“:
 - ☞ сред родители на родителски срещи и в приемното време на ръководителя на паралелка;
 - ☞ сред ученици в часа на класа и в приемното време на ръководителя на паралелка.
- ⇒ извършване оценка на тормоза в началото и в края на учебната година от Координационен съвет;

⇒ включване в обученията за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоза между учениците в ЦСОП, съгласно План за квалификационната дейност през учебната 2023 - 2024 година.

III. Начини за противодействие на тормоза и насилието между учениците в ЦСОП:

Създаване на координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза и насилието с ръководител С. Митева и членове – В. Христова, Л. Иринова, Д. Кирова, М. Славова - родител; планиране на три нива – класна стая/паралелка, ЦСОП, общност;

⇒ дейности на ниво класна стая – съгласно План за час на класа. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

1. Разговори в ЧК на теми:

- ☞ емпатия;
- ☞ толерантност и уважение към различията;
- ☞ решаване на конфликти.

2. Индивидуална работа с ученици склонни към прояви на тормоз и/или насилие.

3. Индивидуална работа с ученици жертви на тормоз или насилие.

4. Популяризиране и поощряване на положителни прояви и постъпки.

⇒ дейности на ниво ЦСОП – подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз; осигуряване на реални партньорства с външни на ЦСОП служби, организации и специалисти

1. Запознаване на учениците с правилника на ЦСОП в частта му, отнасяща се до правата и техните задължения.

2. Регистриране на случаи на тормоз /жертви, насилник/

3. Изучаване на причините, поради които учениците стават обект на тормоз или осъществяват такъв.

4. Планиране на подходящи мерки за преодоляване на конкретния случай.

5. Запознаване на координационния съвет от учителите със случаи на тормоз.

6. Включване според интересите на учениците в подходящи дейности и занимания в центъра и извън него.

⇒ дейности с родителско участие – участие на родители, ментори, настойници в инициативи и мероприятия в ЦСОП.

IV. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на ЦСОП	Отговорни лица
Ниско - нарушение на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответната последица	Учител и ръководител на паралелка
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, разговаря се с родителите	Ръководител на паралелка
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето – жертва, така и на детето - извършител	Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз – среща с родителите; възстановяване на щетата; включване на учениците в допълнителни програми	Р-л на паралелка, родител, ментор, настойник

V. Действия при разрешаване на установен тормоз или насилие между ученици ЦСОП

На първо място е важно да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз или насилие

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическия контакт между тях и незабавно да се уведоми ръководителя на паралелката. Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз или насилие

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от ръководителя на паралелката или психолога.

Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че ръководителя на паралелката разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка учителя изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителят в паралелката за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз или насилие

Работата с деца, които са обект на тормоз, е насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- ръководителят на паралелката говори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило;
- подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- ръководителят на паралелката наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка : Реакции спрямо наблюдателите

Ръководителят на паралелката изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на учреждението. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.

Учителят насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

VI. Училищна система за насочване към други служби.

1. Регистриране на ситуация на тормоз или насилие:

- ☞ Създава се регистър на ЦСОП за регистриране на случаи на тормоз или насилие между учениците.

- Всяка ситуация на тормоз или насилие се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „кратко описание на всяка ситуация“, „участници“, „паралелка“, „предприети мерки“, „подпис“. Този регистър се съхранява на достъпно място в учителската стая.
- Ръководителите на паралелки следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с психолога.
- В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, занижен самоконтрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие Координационния съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживееене и отдела на „Закрила на детето“ на чиято територия е ЦСОП, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Изготвил:

/С. Митева /